

Пословська Таїсія Іванівна,
курсант ННІ № 3 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент *Мостепанюк*
Людмила Олександрівна

ВІКТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАРКОМАНІЇ ТА ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ЇЙ

Анотація. Наркоманія в умовах сучасності набуває досить широкого поширення, особливо серед молоді. Її масштаби постійно збільшуються, удосконалюються причини її збільшення. На сьогоднішній день продовжує активно існувати чорний ринок та міжнародний наркобізнес, підлітки частіше потрапляють в наркотичну залежність. Розширення кола дії та сфери впливу наркотиків стало можливим із використанням мережі Інтернет. З проблемою розповсюдження наркоманії також пов'язане поширення епідемії ВІЛ/СНІДу. Варто приділити особливу увагу профілактичній роботі з дітьми та молоддю.

Ключові слова: наркоманія, віктимність, злочинність, запобігання наркоманії.

Summary. Drug addiction is widespread in modern times, especially among young people. The scale of its development is constantly increasing. Accordingly, ways and causes of its increase are being improved. Today, the black market and the international narcotics business continue to exist, teenagers are more often addicted to drug addiction. Expanding the scope and scope of the drug has become possible through the use of the Internet. The spread of the HIV / AIDS epidemic is also linked to the problem of the spread of drug addiction. The main way to prevent drug addiction in this case is to conduct a thorough analysis of the operational situation in the territory where the illicit drug trafficking takes place; studying the experience of foreign countries. Special attention should be paid to preventive work with children and young people. The overall strategy to combat the spread of drug addiction should include simultaneous two-way activity that will affect all stages of drug trafficking.

Keywords: addiction, victimization, crime, drug addiction prevention

Як відомо наркоманія є одним із досить серйозних проблематичних питань на сьогоднішній день. Відомий кримінолог А. П. Закалюк зазначав, що «наркотизм» – це «суспільно неприйнятне і вкрай небезпечне соціальне явище, оскільки його негативний вплив

поширюється майже на всі сфери суспільства: економіку, виробництво, обороноздатність, фізичне й моральне здоров'я нації, її культуру, процес відтворення населення, збереження генофонду, перспективи цивілізаційного розвитку» [3]. За даними Генеральної прокуратури України, з-поміж усіх облікованих кримінальних правопорушень у 2019 р. (565,2 тис.) питома вага наркозлочинності становить 4,6 % (25,9 тис.) [1]. Статистичним прикладом можуть слугувати такі дані: у 2019 році вперше поставлено на облік із діагнозом «психологічні розлади» у зв'язку зі вживанням наркотичних речовин – 113609 осіб, у 2016 – 115170. Слід відзначити, що це дані лише офіційної статистики, дійсні ж масштаби наркотизації населення в Україні можна вирахувати тільки приблизно, виходячи з досліджень фахівців. Зокрема, В.Г. Пшеничний доводить, що кожний наркозалежний може втягнути до вживання наркотиків від 3 до 7 осіб [2].

Говорячи за проблематику поширення наркоманії в Україні, варто звернути увагу на причини її розвитку. Так, найпершим чинником її поширення стали серйозні кризові явища в різних сферах суспільного життя, погіршення соціально-економічного та соціально-психологічного станів ряду груп населення. Наркотизації суспільства активно сприяють такі негативні аспекти: погіршення моральної атмосфери у суспільстві, економічна криза, як наслідок – безробіття, соціальна та політична напруженість у суспільстві тощо [3]. Варто також згадати за такі негативні фактори, як міжнародний наркобізнес та процвітання «чорного» ринку, що активно сприяє поширенню наркоманії в нашій країні. Неможливо не приділити увагу поширенню наркоманії серед неповнолітніх. Головними чинниками, що призводять до такої проблеми є: виховання дітей в так званих неблагополучних сім'ях. Як правило, такі особи починають пов'язувати своє життя з групами осіб, представники яких схильні до так званої делінквентної поведінки. Як показує практика, таких неповнолітніх найчастіше починають залучати до наркообігу. Одним із видів залучення осіб до незаконного наркообігу є схиляння їх до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що передбачено ст. 315 КК України як злочин [2]. Зауважимо, що за роки незалежності України показники психічних захворювань внаслідок вживання наркотичних речовин і їх розповсюдження, зросли в 2,5–3,2 рази, у 25 разів збільшилася кількість неповнолітніх наркоманів. Наркотики прирівнюються до складових молодіжної «культури», таких як паління та вживання алкогольних напоїв. Набирає негативного резонансу проникнення наркотиків із кримінального середовища до місць масового проведення дозвілля та в навчальні заклади [3]. Слід вказати, що у зв'язку зі швидкими темпами розвитку інформаційних технологій з'явилися нові шляхи втягування значного кола осіб у незаконний

наркообіг. Так, розширення кола дії та сфери впливу наркотиків стало можливим із використанням мережі Інтернет. Відсутність в Україні відповідальності за рекламу та пропагування наркотиків сприяють тому, що такі протиправні дії наркоділків стають все зухвалішими. Способом залучення до вживання наркотиків є створення сайтів у мережі Інтернет, на яких рекламуються наркотики шляхом розповсюдження інформації про: дію та способи їх вживання і виготовлення; місце і способи їх безпечного придбання, опис моделей поведінки, яка дозволяє не потрапити у поле зору правоохоронних органів; корисну дію наркотичних засобів та необхідність їх легалізації тощо [2]. Доцільно наголосити на ще одній проблемі. Як відомо, з проблемою розповсюдження наркоманії пов'язане поширення епідемії ВІЛ/СНІДу, оскільки серед загальної кількості ВІЛ-інфікованих відсоток ін'єкційних споживачів наркотиків становить приблизно 80 %.

Таким чином, можна спостерігати досить велику кількість способів поширення наркоманії в нашій країні. Слід зазначити, що одним із шляхів запобігання наркоманії є потреба ретельного аналізу оперативної обстановки на території, де мають місце нелегальний обіг наркотиків та їх немедичне вживання. Вивчаються чинники, що обумовлюють порушення антинаркоманійного законодавства та особи, які його порушують. Особливу увагу слід звернути на роботу з батьками, які мають підлітків з ознаками вживання наркотиків. Варто здійснювати оперативні відпрацювання підприємств, діяльність яких пов'язана з виробництвом наркотичних засобів, де можливе виготовлення синтетичних наркотиків, а також жилого сектора, гуртожитків, місць дозвілля, де ймовірно немедичне вживання наркотиків [4]. Також важливим фактором запобігання може слугувати досвід зарубіжних держав. Наприклад, США проводить тестування учнів на вживання наркотиків. Якщо тестування дало позитивні результати, інформація про це доводиться тільки до батьків учня і спеціального консультанта. Дитині пропонується пройти консультацію або, в разі необхідності, лікування. Цікавим для України має стати також досвід створення так званих «наркосудів», які у США стали альтернативним способом винесення покарань, і призначені спеціально для роботи з особами, які допустили незначні правопорушення, пов'язані з наркотиками [5]. Варто приділити особливу увагу профілактичній роботі з неповнолітніми, проводити інформаційну та роз'яснювальну роботу з урахуванням психологічних особливостей різних вікових груп. Більшу увагу потрібно приділяти молоді, яка відчула згубний вплив наркотиків та бажає позбавитись від наркотичної залежності (до прикладу – створення центрів реабілітації наркозалежних осіб з широким спектром сучасних методик боротьби з наркоманією на всіх стадіях її розвитку) [4].

Зазначимо, що загальна стратегія боротьби з поширенням наркоманії має передбачати одночасну діяльність за кількома напрямками. По-перше, необхідно, щоб вона розроблялася і здійснювалася одночасно на рівні державної політики та законодавчого регулювання, а також шляхом надання регулярних пропозицій до законодавства, наявності законодавчої ініціативи відомств, установ та організацій, в першу чергу правоохоронних органів; планування конкретних антинаркотичних заходів. По-друге, вона повинна відповідним чином впливати на всі етапи незаконного обігу наркотиків: попит – виробництво – пропозиція – поширення [5].

Список використаних джерел

1. Вознюк А. А., Щирська В. С. Запобігання організації або утриманню місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів : монографія. Київ : Освіта України, 2017. 184 с.
2. Сучасні кримінологічні дослідження: методи, напрями, перспективи: збірник тез міжнарод. наук.-практ. круглого столу (Київ, 14 лист. 2019 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2019. 188 с.
3. Ковальчук В. П. Наркоманія серед неповнолітніх як соціальна проблема. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2017/30.pdf.
4. Основні напрями та проблеми протидії наркоманії : матеріали круглого столу. (Київ, 6 лют. 2017 р.) : / [редкол.: В.М. Вовк, А.П. Калініченко, А.В. Ляшук та ін.]. Івано-Франківськ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 122 с.
5. Черниш О. А Досвід США у сфері боротьби з наркоманією. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream_p030-034.pdf.

Перепічка Надія Григорівна,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА РОБОТА ЯК РІЗНОВИД ЗДІЙСНЕННЯ НАГЛЯДОВОЇ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто здійснення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Розкрито соціальну роботу із суб'єктами пробації яка складає складову соціально-виховної роботи, що дозволяє вплинути на процес виправлення різних категорій правопорушників. При розгляді змісту соціально-виховної роботи із засудженими до покарань не пов'язаних з позбавленням волі, здійснений аналіз, як нормативно-правових актів, так і зміст соціальної роботи, який проводиться персоналом органу пробації.